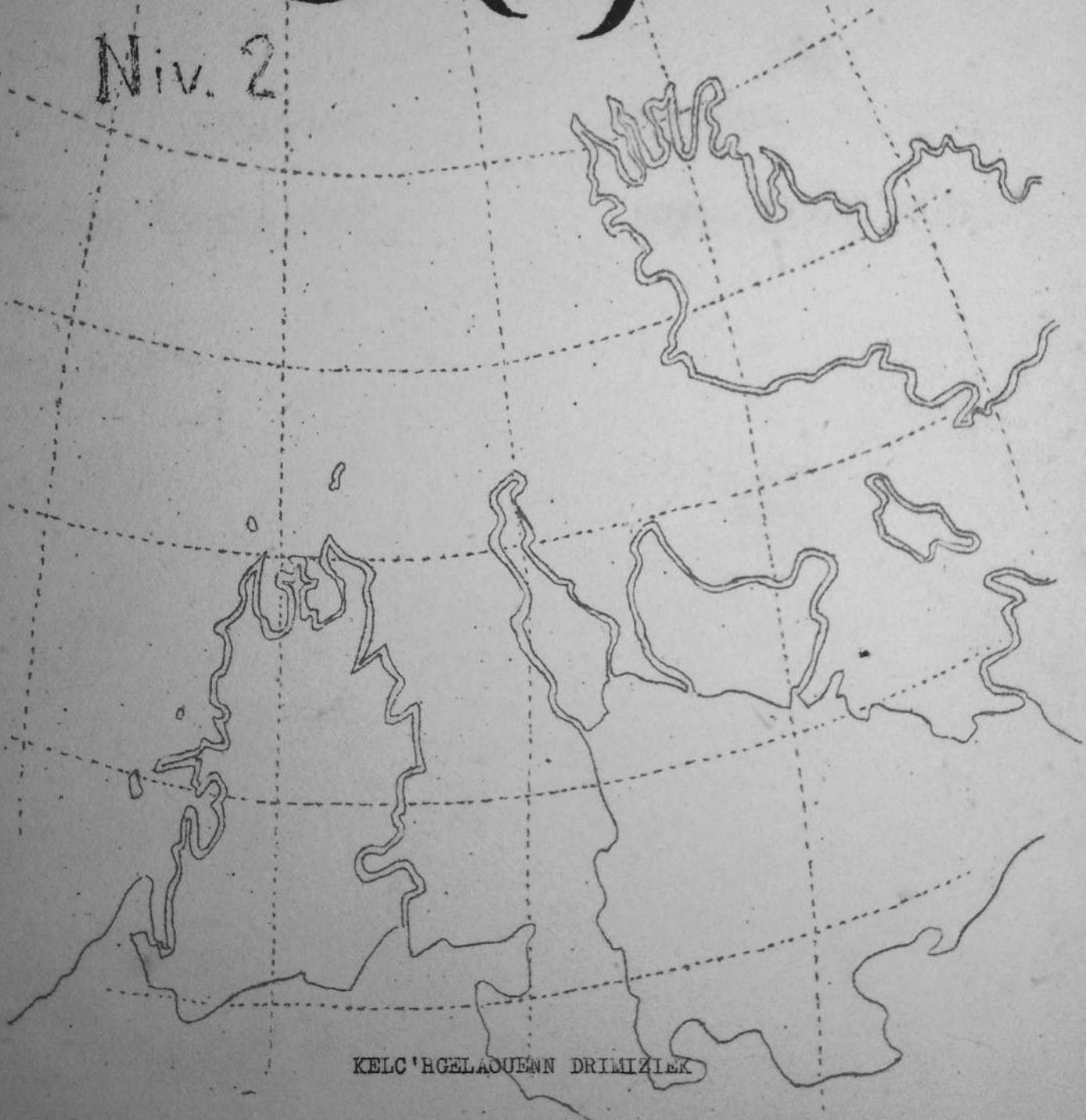

Eil Trimiziad 1954

HOR YEZH

Niv. 2

EMBANNET GANT AL LIAMM

HOR VEZH

Niv. 2

Mae 1954

Kelaouenn drimiziek

"Ar bobl a zalc'h d'he
yezh a zalc'h en he dorn
alc'huez dor he c'harc'harn"

F. MISTRAL

Priz an niverenn: 50 sk.

Koumanant-bloaz: 500 l.

Pennskriver: J. PIETTE, N°6, Comins Coch Estate, ABERYSTWYTH, Wales

Tenзорier: F. DENIS, Le Ris, DOUARNENEZ. K.R.P. 1499-51 Roazon.

EMBANNET GANT "AL LIAMM"

MUCH ADO ABOUT NOTHING

"Ar gudenn flaerius a gontammas
buhez hor vezh e-pad ur c'hantved
da vihanai, kudenn ar reizhskri-
vadur, dirouestlet-kaer gant Gwa-
larn abaoe 1925, ne vo mui roues-
tlet adarre... Pe e plij deoc'h
pe ne bliy ket, echu eo an tabut".

ROPARZ HEMON
(Arvor, 14/IX/41)

Bez' ez eus ur vro er bed, unan hepken, ma vez prest an dud
d'en em doullgofañ kenetrezo diwar-benn kudenn an doare-skrivañ.
Ar vro-se a zo hon hini. Kudenn an doare-skrivañ, akademiek e pep
bro all, a zo evidomp ur mê kinei Kamariñan gouest da gontammas
aer ar vro bep gwech ma vez fourgaset ennañ.

Bep ar mare, evelato, e plij d'ar Vretoned mont da dorimellat
er poull-fank-se, ha neuze e vezet temptet da lavarout ne oa ket
re greniv an anv-gwan implijet gant R.H. er pennad meneget amañ
uheloc'h.

Un dra fall-meurbet eo, a-dra-sur, e vije bet biskoazh liammet
kudenn an doare-skrivañ gant kudennou politikel, hogen piv a zo
krieg a se ? Reizhadur 1941 a zo bet graet gant tud a bep menoz,
politikel, relijiel hag all, unanet hepken gant o vezkarouriezh,
o feiz vat hag o youl da reñi da Vreizh ur yezh peurunvan. Ar re
gablus eo ar re a zo bet hag a vo bepred a-eneb unvanidigezh ar
brezhoneg (evel maz int a-eneb sevel ul lennegezh ha na vo ket

randonach brizhfolklorel), peogwir, gouez dezho, unvanian ar brezhoneg a zo bezañ otonomist hag a-du gant ar Voched (pe ar Soviedou, pe n'ouzon ket piv - ar "re all" bepred). Bez' e oa "zedacherien" ha na oant ket "kollaboratourien", ha "kollaboratourien" ha na oant ket "zedacherien" - lavarout ar c'hontrol a vije lavarout ur gaoù. Ha, pouezusoc'h c'hoazh: perak eo bet graet "taol 1941" ? An dud o deus prientet an doare-skrivai "zedachek" ha si-net emglev Roazon a oa an hevelep re hag a oa a-enep kemman an doare-skrivañ a-raok ar brezel, hag o doa savet e 1936 a-enep ar raktres graet e bodadeg An Oriant. Perak neuze, emit-hu, perak, a dud bihan ho feiz, azeulin bremañ ar pezh a loskjoc'h ken di-drugar pemp bloaz kentoc'h ? Ar respont a zo anavezet mat: "diz-unvaniezh" ar brezhoneg a oa unan eus pennabegou enebourien deskadurezh hor yezh: n'heller ket, a iavarent, kelenn ur vezh disheñvel e pep korn eus ar vro, na zoken div yezh e Breizh a-bezh - ar pezh a oa gwir. E 1941, dindan ur gouarnamant gall hag a seblante bezañ a-du gant ar "rannvroelerez", e voe sonjet e oa an dro touzañ ar maout da ehebourien ar brezhoneg en ur beurunvanian ar gwenedeg hag ar KLT - ha neuze bec'h dezhi. Re brim e voe graet al labour, marteze 'mall a oa, a grede deomp da vihanañ) ha dre-se ne voe ket difazi: ne vern, graet e oa - "chetu ni diméet ha chetu ni koutant". Penaos e troas an traou goude, se a ouzer iveau: an enebourien a dremen a fuzuilh eus ar skoaz dehou d'ar skoaz kleiz, hag a gavas neuze e oa diskiant kelenn ur yezh unvan da vuñale hag a gomze kement a rannyezhou dishenivel-bras: ha setu-ni doganct, respet deoc'h.

Evidon-me, ne c'houlenñfen ket gwelloc'h eget klask "diskoulman ar gudenn war dachenn ar covenadurezh hag an deskadurezh, er-maez eus pep politikerezh". Setu perak e seludan gant plijadur pennad hir an Ao. Chaloni Falc'hun, embannet nevez'zo war an 'Innables de Bretagne, ur pennad hag a glask sioulaat an traou ha barn doare-skrivan 1941 e-keñver gouiziegezh hepken. Diskredikmeurbet e choman, svat, pa lavar an oberour ez eo ar rod o treiñ hag e vezer bremañ a-du gant ar yezhōù bihan ha gwasket. En Afrika e c'hell bezañ gwir (ha c'hoazh ez eo abalamour d'an UNO, d'an UNESCO ha d'ar pennlizherennou all), hogen e Breizh - al lezenn hag "feriñ" dor ar skolioù d'ar brezhoneg a za gant-ti, 'm eus aon, blaz ar sigeretenn a zoer d'un nini barnet d'ar marv (kreñdin a reer ez eo tost ar brezhoneg ouch e fin, ha gant-se n'eus danjer ebet o vezai "beau joueur"). Kement-se avat a zo un afer all.

Danvez pennad an Ao. Falc'hun a zo kement-mari. 1° ret eo kaout ur vezh skrivet hepken; 2° ret eo kaout ur reizhskrivadur soniadouriezhel; 3° ret eo iveau kemer da ziazez an doare-skrivai hini al "langue de civilisation la plus connue des bretonnants", da lavarout eo ar galleg. 4° evit tizhout ar pal-se e ranker ober un nebeut kemmou, a zo kinniget er pennad-se.

Diwar-benn 1° e vo pep unan a-unvouezh, evel reizh. Diwar-benn 2° iveau, en ur deurel pled koulskoude n'hell ket an doare-skrivai bezañ soniadouriezhel rik n-met (ha c'hoazh) dre implij ul lizhe-

renneg a-ratozh ha luziet, mat hepken evit aroueziañ en distagadur el levricù skiantek. Evit 3° ez eo un abadenn all. 'n digarez e vez graet evel-se evit yezhouù Afrika (1) a zo "irrelevant", evel ma lavar ar Saozon. N'eo ket em eus an disterañ dismagañs oush tud Afrika nag oush o yezhouù, hogen n'heller ket keiveriañ ar brezhoneg oush ar wolof nag oush ar yorouba. N'eo ket ar brezhoneg ur yezh tud dizesk a ranker kavout dezhi ur skritur evit ar wech kentañ: skrivet eo bet a-viskoazh, kalz pe nebeut, ha gant-se ez eus dezhiañ ar pezh a anver (pegen iskis bennak eo ar ger) "une tradition orthographique", un hengoun reizhskrivadurel. Diazezet e oa war hini ar galleg, dres ar pezh a fell d'an io. Falc'hun ober, hep bezañ koulskoude ken diskiant hag hini ar vezh-sa. Reizhet e voe gant an Tad Maner er XVIIvet kantved, gant 'r Gonideg en XIXvet, gant Emglev Sant-Brieg e 1908, hag adarre gant Emglev Roazon e 1941; hogen pep hini eus ar reizhadurioù-se ne on nemet ur c'hammed pelloc'h war-dn un doare-skrivai tostoc'h oush an doare-distagan ha war un dro trema un unvanidigezh bepred brasoc'h (daou bal diaes da dizhout assembles, marteze); ha tihan e oa ar c'hemmoù kinniget gant pep hini, zoken gant hini 'r Gonideg, an hini pouezusañ. Setu m'hon eus bremal un doare-skrivai diazezet war hini ar galleg evit traou 'zo (ou, eu, ch, i, h.a.) hogen gwelloc'h kalz eget hini ar galleg. Klask hen tostant muioch' oush ar yezh amezek a vefe displet. Espern poan d'ar vuage a zo ur menoz mat, hogen an dra gentañ d'ober evit-se a vefe marteze o c'heleññ en o yezh ha n'eo ket en ur yezh estren.

'r arc'h-peurreizhadurioù kinniget gant an io. Falc'hun a zo kalz pelloc'h diouzh doare-skrivai "hengounel" ar brezhoneg eget ne vern pehini eus ar re-se. Setu amai ar poentoù pennañ:

1/ Ret e vefe dilæzel reolenn Emglev 1908 diwar-benn ar c'hensonennou dibenn-ger (kalet evit an anvioù-gwen hag ar verbou, blot evit an anvioù kadarn), ha skriavañ mond a ra mad an traou, peogwir ez eus "brezhonegerien nevez" hag a zistag "montaramat-antraou"; ar vrezhonegerien a-vihanik a-raio ar c'haletadur en un doare "automatique et inconscient". Met evit piv eo graet reizhskrivadur ar brezhoneg ? Mar deo evit ar vrezhonegerien a-vihanik, ar re-se a raio ar blotadur ken "automatiquement" hag "inconsciemment" ha ma reont ar c'haletadur. Mar deo evit tud ar "brézonègue Roizonne", ha ma skriver frouez mad, e tsitagint un d en diwezh, ar pezh ne vo ket kalz gwelloc'h. Ha goude ne (uruun!) gav ket din eo fur en em chalañ kement evit ar "vrezhonegerien nevez". Al levrioù-deskiñ hag ar yezhadurioù a laver dezho penaos e tleont distagan; gwazh a se dezho ma ne zeskort ket. Ha skrivet e vo e galleg quant on prend un piet-à-terre evit mirout oush ar Saozon, lakaomp, distagan "kandöñprandeui piedater" ? (2). Ne dalv ket boan diskar evit kelo-se ur reolenn "amreol", marteze, hogen des da virout er soñj.

2' In arouez c'h a dalv evit div gensonenn disheiavel, unan divouezh (c'hwec'h) hag unan vouezhiek ('ar c'har), ret e vefe kaout div arouez evito. Hogen amai adarre e tleer chom hep derc'hel kont eus an deskarded hag a zistag bepred eveñ ch kembracek, ha nebeutoc'h c'hoazh eus ar C'hallaoued hag azistag Le Floc,

Pinmar ha Coat-Andoche (!): evit piv eo ar brezhoneg ? Hogen degemeromp evit ur predig ali an Ao. Falc'hun, da lavarout eo klaskomp mad ar "vrezhonegerien nevez", ha war un dro klaskomp tostaat hon doare-skrivan ouzh hini ar galleg. Skrivan a raimp enta Falhun hag e hharr (he c'harr). Mut eo an h e galleg: gant-se e vo distaget aleur gant paotred ar brezhoneg-kador ha gant ar C'hallaoued, evel ma vez distaget dija Bouris ha Lozaik. Hag evit an hh - gwell eo chom hep komz re hir diwar e benn, rak di-aes e vije kenderc'hel ar pennad-mañ war an ton sirus. Frankiz a zo da bep hini da sonjal ha da lavarout ez eo divalav ha c'hoar-zhus ar "zedach", hogen ober al lu gantañ ha kinnig war un dro un "achach" a zegas da unan koun eus parabolenn ar blouzenn hag an treust. Daoust pe zaoust, n'eus tra ebet da c'hounit en ur argas ul lizherenn hag a zo implijet abaoe ar XVIIvet kantved ha ken arouezius eus ar brezhoneg; ha ma vije ret-holl kaout un arouez evit ar c'h blot e vije gwelloc'h degemer ar g'h bet kin-niget gant tud 'zo.

3/ Fall eo an ñ evit arouezian ar vogalennou-fri, rak ne gaver ket al lizherenn-se en fiez-moulai na war ar skriverezed gall. Ar pep gwellañ a vefe lakaat un tired kognek war ar vogalenn: dôv, dâvad, prêv. Amañ adarre ez eus ur c'hwitadenn: an h e galleg a dalv a bep seurt traoù, nemet ar friadur. ha muioc'h a zañjer a zo e vije kammheñchet ar "brezhoneger nevez" gant dôv eget gant doñv; ne zistago friadur ebet (3). Ha n'eus nemet teurel ur sell ouzh ar bern tracù brezhonek moulet abaoe 1927 evit gwelout n'eo ket bet diaes d'ar voulerien kavout an ñ braouac'hus-se. Evit pezh a sell ouzh ar skriverez n'eo ket diaesoc'h ar gudenn: boas eo ar skrivagnerien vrezhonek da lakaat un tired-kognek war an n e-lec'h un dildenn (ñ), ha gouzout a ra ar voulerien petra e talvez.

4/ ha 5/ Ret e vefe diforc'hai etre i vogalenn hag i kensonenn (-), etre ou vogalenn hag ou kensonenn (w), n'eo ket hepken e dérou ar geriou hogen iveau en diabarzh anezho: kemerit ho palyou da gempenn ho paliou. Fur eo an ali-se, arabat hen nac'hañ; da c'houzout eo koulskoude hag-en eo ken ret-se kemmai. Ar c'hem-braeg a implij i hag w hepken, zoken e deroù ar geriou, ha n'eo ket gwashoc'h evit-se.

6/ An arouez ilh evit l glebiet, amprestet digant ar provan-seg (?), a zo dianav d'ar bobl (!) hag a dlefe bezañ dilezet; ar gwellañ arouez da lakaat en e lec'h a vije yl. Lavarout ez eo "dianav d'ar bobl" n'eo ket un abeg - hag-en e oar ar bobl lenn he yezh, ne vern penaos ? Amañ adarre, ma tleer kemer reizhskritadur (pe direizhskrivadur) ar galleg da ziazez, ne vefe ket mat implij yl; bayl, da skouer, a zo "bêl" evit ar c'hallegerien. N'eus ken a l glebiet e galleg: ha peogwir e ranker ober gant un arouez nevez, kenkoulz eo ilh, ha sklaeroc'h eget yl.

7/ 'n f mouezhiiek, skrivet f e difenn, oferen ha v e skrivan, evan, a dlefe bezañ skrivet bepred fv. Gwir eo ez eo an f-se ur kensonenn diouti hec'h-unan, dishenvel diouzh v ha diouzh f. Hag en eo ken ret-se he notañ ? Ma kemerer an hent-señ perak ne vefe

ket diforc'het iveau etre ar c'hensonennou mouezhieck blot (da benn, e di, ar gêr) hag ar re galet (breur, dour, genou) ? Ne vije fin ebet d'ar c'hemmoù, nemet pa vije tizhet ul lizherenneg soniadou-riezel-rik, dic'hallus da implij evel skritur boutin.

8/ Ret e vefe adlakaat al lizherennou en urzh al lizherenneg latin ordinal: a b c d h.a. Anzav a ran ne oa ket ur menoz dispar a-berzh Ar Gonideg lakaat k war-lerc'h b ha ch, c' h war-lerc'h h, nag a-berzh tud Emglev 1908 lakaat y war-lerc'h i. Arabat kouls-koude liveñ an traou re du: N'eo ket e brezhoneg hepken ez eus bet "c'hoariet" evel-se gant urzh al lizherennou. E kembraeg e lakaer ch goude c hag ng goude g: e tchec'heg ch goude h: er vezhou skandinavek ar vogalennou a, ä, æ, ö, ø a veziakaet e penn al lizherenneg, war-lerc'h z. Ne haïval ket e vije kement-se un droug spontus d'ar yezhou meneget.

Evit echuiñ e ro an oberour un nebeut barnadennou a-zivout, pe gentoc'h a-enep an doare-skrivañ KLTG. Squezhus eo avat ne lavar netra eus ar pezh a zo da'm meno si brasai an doare-skrivai-se: bezai chomet "leonek" e-keñver ar v hag an w etre vogalennou: keñveriañ leoneg avel, eva gant tregerieg awel, evañ, gwenedeg awel, ivet ha kembraeg awel, yfed: hag ar skritur iskis div, piv a vije kalz gwelloc'h diw, piw. Abeg a vez kavet dreist-holl, evel ma vije da c'hortoz, er zh hag a zo evel arouez an doare-skrivai peurunvan. Marteze e oa ur c'hlaoustre klask arouezian an daou zis-tagadur z hag c' h gant an hevelep arouez: hogen ur wech ma oa bet mennet hen ober, petore lizherenn dibab ? Ir zh a oa moarvat ar gwellan pe an nebeutañ fall. In Ao. Falc'hun a ginnig ur z gant ur pik dindanañ. Goude bezai kondaonet an n evit plijout da biotred al linotip ha da merc' hed ar mekanik-skrivañ, marteze n'eo ket ur menoz skedus-skedus kinnig ul lizherenn iskisoc'h c'hoazh (iskisoc'h, rak an n da vihanañ a vez kavet e vezhou all, ha n'eo ket diaes d'ur mouler hen prenañ na da ne vern piv e lakaat soudai war e skriverez hep kalz a frejou). Ha ma kav ar vugale-skol diaes-teriou gant z ha zh, penaos e vo diskoulmet ar gudenn dre implij z ha z-pik ? Se n'eo ket displeget sklaer. (4)

- :- : - :-

Kinnigoù an Ao. Falc'hun a zo mat pe fall. Va burutelladennou-me a zo gwir pe gaoù. Ar gudenn veur, evelato, ar gudenn nemeti, n'eo ket: "ha bravoc'h eo an Achachez eget ar Zedacheg, pe ar c'bon-trol", hogen "hag-en e ranker kemmañ adarre an doare-skrivai ?". Hag ar respont n'hell bezai nemet: NENN. Pep kemm en doare-skrivai, evel pep brezel, a zo saisetz bezai en "der dès der" - alo, paotred, un tamm kalon, c'hwi a vo aberzhet, hogen evit mat an holl, hag ar wech diwezhan e vo, hen touïñ a reomp deoc'h. Dag un nebeut blo-vezhioù goude e lavarer deoc'h ne oa goude-holl nemet an eil-diwezhan. N'heller ket kenderc'hel evel-se betek fin an eternite - pe fin ar brezhoneg. Gouzout a ran ez eus div vezh all en Europa hag a zo klaniv gant an debron kemmañ ar reizhskrivadur: ar portugaleg hag an norvegieg. Hogen yezhou dieub int, vezhou ha n'int ket gourdrouzet ha lakaet en arvar gant ur yezh kreñvoc'h (hag ar portuga-

ya, met pernag o dian nac'het poter ar zh distri d'ar KLT? N'eus abeg ^{all} bet-

-6 -

leg, ouzhPenn-se, n'eo ket ur yezh vihan, mar deo an norvegieg unan). Kemm 1941 a oa marteze unan a re: abeg muioc'h evit chom hep ober unan ouzhPenn c'hoazh.

Klevout a rah ez eus bet ur vodadeg e Kemper evit klask "en em glevout" war ur reizhadur diazezet war kinnigou an Ao. Falc'hun. N'eus bet emglev ebet. Ar c'hontroleo a vije bet souezhus. Piv a ra ur yezh, doare-skrivañ hag all - ar re a ra studioù diwar he fenn, pe ar re a ra ganti en h skridoù ? Ha gant pe zoare-skrivañ e ra an nav dekvedenn (da nebeutai) eus ar re a skriv e brezhoneg hiziv an deiz ?

Ni ansa. Respont d'ar gouelnn-se ne vefe ket diaes !

Arzel EVEN.

(1) Intentit mat: er broioù e dalc'h ar C'hallaoued. En treva-dennou Breizh-Veur e vez skrivet ar yezhou gant ur skritur dibabet gant tud a vicher, ha n'en deus netra da welout gant doare-skrivañ pennfollus ar saozneg.

(2) Daoust ma lavar an Ao. Falc'hun, ne vez ket kaletaet ar c'hensonennou dibenn-ger e kembraeg - pe da vihanañ n'em eus kle-vet morse an dra-se er rannyezhoù a anavezan.

(3) N'eo ket gwir e talv an tired-kognek da arouez ar friadur e portugaleg: merkañ a ra ur vogalenn serr bouezhmouezhiet. Ar friadur a vez aroueziet pe dre al lizherenn m, pe dre un dildenn war ar vogalenn hec'h-unan.

(4) Ma komprenan mat, e vije desket d'ar vugale petra e talv ar z-pik ha penaos hen distagañ pa vez kavet e skridoù "s'adres-sant à un public de tout dialecte", hogen ne vefe ket ret dezho gouzout penaos hen implij, ha pep hini a skrivfe en e rannyezh. I-boan e c'heller krediñ e teu ur seurt kinnig digant un den a skiant, ur yezhour a vicher, hag ur mignon d'ar brezhoneg hep mar ebet. "La valeur pédagogique et culturelle de l'enseignement du breton", emezañ, "ne peut reposer que sur la langue vivante d'aujourd'hui et sur la littérature d'hier, toutes deux dialectales". Keuz am eus, hogen ret eo din sevel kreiv a-enep ar menoz-se. Tai-unan rannyezhel n'eo ket.

=====

ENSKRIVADUR IOU BREZHONEK

(kendalc'h)

DOUARNENEZ, K.

War groaz ar Mision, savet e 1881 e-kichen an iliz nevez, e lenner diouzh un tu

DOUE DAN HOLL
HAG AR SUL DA ZOUE

ha diouzh an tu all:

CATHOLIQ HA BREIZAD BEFRET

FAVED (AR), T.

Er vered, war vaen-bez an Io. d'Herbais du Thun ("Marc'heg Breizh") eo bet kizellet kement-mañ:

GLOAR DA ZOUE

ha war lein ur gurunenn gant ar skrid-mañ:

BARZED BREIZ

War ar c'halvar bras savet e-kreiz ar vered:

TRUEZ OUZIMP MA JESUZ
CROAZ JUBILE BRAS
1875

E chapel Itron Varia Kergrist ez eus daolenn baper sterniet
gwerennet warni anvioù ar wazed lazhet er brezel 1914-1918,
hag ives ar peder gwerzenn-mañ:

Mervel barz ar brezel hag e doujañs Doue
Zo pignal abrettoc'h da Balez an élé
Diou gurunenn vir itt ar Breton kalonek
Enor 'n evo en env ha'n he vro anaouesk
F.G.R.

(F(rançois) G(uillemot) R(ecteur), hervez ar 'c'henskriver).

FOUENANT, K.

E bered Fouenant, war bez Jos Parker (kroaz keltiek war ur maen hir):

Da Jos Parker
(Kloarec Kerne)
Liver-skeudennou ha Barz
1852-1906
UNVANIEZ ARVOR
hag e holl vignoned
a bep korn ar vro
gant karante ha glac'har

GOURIN, K.

War ur bez:

En E. Gorec, marù ér blé 1772, leshanuet
"Tad mad"
In memoria aeterna erit justus
"Evel ar Pastor mad, hen garê é zened
Ha bepred é Gourin é hano vo meulet"

War ur bez all:

En E. Mauguer, person Gourin, marù ér blé 1874
Ama é ma, o c'hortos
Ar varn, rélégou an
Autrou Mauguen
Bet person é Gourin
Epad 40 vloaz.

Dindan delwenn ar Werc'hez, war ur voger:

MARIE
NI HO SALUD

War di-gwerzh ur marc'hadour gwin ha war ar gwin a werzh:

GWIN MAD

An hevelep marc'hadour gwin en deus lakaet e brezhoneg fall,
war veur a voutailhad gwin a werzh:

VA UN NEK DREST - 11°

War di-gwerzh ur marc'hadour gwin arall e weler un deiziadur
kozh a lenner warnañ:

Roet gant
an Aotrou Ar Goff, marc'hadour gwin én Gourin
d'é bratikou

Izeloc'h, war an hevelep tamm paper:

Ar gwin ru hag ar gwin ardan
A zo mat da bebunan
Vel d'ar c'hrouadur bihan al laez,
Vel ar c'hafé rouz d'ar vagerez.

Ur marc'hadour gwin arall a laka iveau war meur a voutailh ag
e re: **GWIN MAD.**

Er patronaj, war dalbenn ar c'hoariva: **KENTOC'H MERVEL.**

GRAS-GWENGAMP, T.

War sal ar patronaj: **TI SANT ERWAN.**

Bannielou en iliz: **ITRON VIRIA C'HRAS PEDET EVIDOMP**
ZANT ERVOAN PEDET EVIDOMP
ZANT YAN PEDET EVIDOMP

War diez: **TI MAM-GOZ** (Lok-Menar)
TI C'HOANTEET (Penn-ar-Groazhent).

GWENED, W.

Anvioù tiez: **Toën Rhu** (Bali Hoche); **Villa Prad-er-Lann** (straed
Albert Iañ); **Ty glaz** (avenue Wilson).

GWENGAMP, T.

E bered an Dreinded ez eus un enskrividur lakaet gant Strollad
Broadel Breizh war bez Loeiz Derrien, mignon ar Vro:

D'AR STOURMER BREIZID

E ti Bourhiet, ispiser, war un daolenn-embann evit moru Breizh:

"PRENIT BREIZEK"

GWILER, L.

E maner Kérual: **A BEP PEN LEALDET.**

GWISENI, L.

En iliz: **AOUTROU, K'CUT O TY K'ER EO VI FLIJADUR.**

***HAVR-NEVEZ (AN), BC'H.**

En iliz Notre-Dame: **Pep sul da 10 heur sarmon e brezoneg.**

War ur stal e fabourz Frileuse: **DEUT HAG A VIJET SERVICHET MAT.**

HENWIG, L.

War delwenn ar re varv ez eus skrivet kement-mañ:

Evit ar re varo er Brezel 1914-1918

L'NBER, L.

Un Ecce Homo dizoloet e 1942 a zo bet adkempennet, ha war c'hou-lenn an Dr. Dujardin eo bet livet en traor anezhai:

GRÆT gant J.M. MOUSTER, Kenta person Lanber 1842

LANDIVIZIAV, L.

War ar savadur-koun:

DA VUGALE LANDIVISIAU MARO EVIT AR VRO

War ur stal: Stamm ar Vro.

(S. iveau notenn dindan BREST: hini ar savadur-koun e hañval bezai).

LANDUNVEZ, L.

'-zioc'h dor ti maner Tromenec, war un daolenn varbr:

Aman
er maner-man
eo e teuas er bed er bloaz 1650
YANN AUDREN A GERDREL
an hini a dlie beza
TAD ISTOR BREIZ
mervel a eure e Marmoutier
d'ar 7 a viz Ebrel 1725

BLEUN-BRUG, 14-9-23

(Embannet dija war Feiz ha Breiz, Genver 1924, p. 18).

L'NVELLEG, T.

E chapel I.V. Sant Karre, war daolennoù-trugarekaat:

Trugare d'an Itron Varia Drue (5 pe 6 gwech)

Ittron Varia Drue
a chapel Sant Carre
a zo madelezus evit he bugale.

Da Itron Varia Drue, eur bugel anoudek.

En kreiz an tan kichen Mouilly
C'heuz ma miret Gwerhez Vari
A greiz Kalon, hed ma bue
Dac'hu, ma mamm, mil trugare.

J. Clisson

War bannieloù:

Itron Varia a Drue
Fedet evidomp (div wech)

Zant Brandan
Patron Lanvellec

War ur treust:

Itron Varia Dr..... enwidomp

LANVEUR, T.

War ur c'hef en iliz: Kef Intron Varia...?...

(Ar c'henskriver a roe an enskrivadur-se diwar eilvor, ha n'en
doa mui sonj I.V. petra e oa).

LOKELTAZ-RUIZ, W.

Groc'h Sant Gweltaz, war sichenn delwenn ar sant:

S. Gueltas
pedeit
aveit omb

LOKMARIA-PLOUZANE, L.

E lizherennou bras war dalbenn ur skol gristen:

SKOL SANT JOSEPH

LOPEREG, K.

En iliz, war ar bank-kaiv:

AR BEDENN EVIT ENEOU AR PURK'TOR A ZO TALVOUDUS
DOUE A VARN HEP TRUEZ AN HINI A ZIJOUJ IN ANAON

War bannieloù:

SANT PEREC PEDIT EVIDOMP
SANT GUENOLE PEDIT EVIDOMP

*MARSILHO, BO'H.

War brenestr un ostaleri: Ar diskenn ar varteloded brezoneg.
(Ar c'henskriver a lavar e voe gwelet an enskrivadur-se gant e
dad; ne resisa ket pe da vare, nag e pe gorn eus Marsilho).

MEUKON, W.

War vord an hent etre Gwened ha Meukon, ur skol nevez a zo
livet warni e lizherennou ruz ouzhPenn 50cm uhelder: SKOL KRISTEN.

MONTROULEZ, L.

Bez' ez eus e Montroulez ur straed vihan anvet "Hent koz", gant
un anv enskriv e war al levnenn.

"Sonj em eus iveau eus ur skritellig lennet e rakstal staldi
Sigrand dirak ar "Grand Bazar"; war ar skritellig e oa skrivet
un dra bennak hogos heñvel ouzh ar geriou-mañ: "Paotred diwar ar
meaz degemer mat a zo en ti. bezit dizoursi, aman e komzer brezo-
neg gant unan benning hag o hentcho", n. a.; ar geriou a oa rimet".

War ur stal-apotiker, 1 rue Longue, ez eus ur sklasenn gant ar
geriou-mañ livet d'i war wenn:

KOMZET A VEZ BREZONEK

(Ar c'henskriver a lavar kement-mañ: "N'eo ket gwir, rak bet
on ur wech e-barzh da brenañ un dra bennak ha ret eo bet dezh
anzav ne oa den ebet en o zi a anaveze ar brezhoneg. An enskri-
vadur-se a oa bet graet gant ar perc'henn a oa aze en o reok").

War un ti, 50 hent Kallag: Ty Ru.

PEMPOULL, B.

En iliz, war delwenn Sant Herve, kizellet:

Z'NT HERVE
JEZUZ PEGEN BR'Z EO

War un ostaliri war hent Plouc'ha, skrivet e lizherennou bras:

GWAD VALOU

(Da genderc'hel)

=====

Un den a c'hell komz div, teir, peder yezh hag ouzhPenn. Ur bobl
a-bezh ne c'hell ket kenderc'hel pell amzer da gomz muioc'h eget
unan.

ROPARZ HEMON
(Ur Breizhad oc'h adka-
vout Breizh)

STUDI UR GER:
HEVELEP

"Deskiñ ar brezhoneg" a dalvez, evit ar re ac'hanomp a oa brezhonegerion a-vihanik, pe eus ar rummad poblel, mar karit gwelloc'h, kement hag en em c'horreïñ diouzh hor "brezhoneg du-mañ" betek ar brezhoneg lennek. Desket eo bet deomp skarzhan er-maez eus hol lavar un niver a c'herioù "gallek", hag ober gant gerioù "brezhonek mat" en o lec'h. Desket hon eus, pa lavaromp "ar memes", skriavañ "an hevelep". Meur a hini, moarvat, a vo souezh et kenkoulz ha maz on bet ma-unan, pa ne gaver ar ger "mat"-se nemet e levrioù nevez. Pe gentoc'h, pan e gaver e levrioù kozh, nen deo gant ar ster bet desket deomp, na gant ar stumm-frazenn anavet gant tud ar brezhoneg lennek. Kement-mañ a dalvez bezad studiet.

Unan eus an nebeut a skridoù poblek ma kaver hevelep eo: "Buez Louis Eunius, dijentil ha pec'her bras" (1). N'eus abeg ebet da grediñ ne vije ket reizh implij ar ger er pezh-c'hoari-se, ennañ ur brezhoneg-pobl yac'h ha bev e-giz kant vloaz 'zo. An "drajedienn" he deus 177 pajenn ha war-dro 4300 gwerzenn. Dek gwezh e kaver ar ger hevelep enni. Setu amai ar skouerioù, laket e rummadoù hervez stumm ar frazenn:

- A 1: Pa deus bet er vro-ze eun hevelep drouc-chans (pajenn XII,
2: Biscoas n'em boa clevet eun hevelep haillon (28, 5) lin. 2)
3: Me gred penos, certen, en eun hevelep stad... (54, 9)
4: Deus eun hevelep coll nin sant bemde ar bris (59, 2)
- B 1: ...hon c'helenn var hevelep sujed... (95, 28)
2: Da rein d'in assistans en evelep tourmant (158, 24)
- K : Mar na selaouit quet hevelep resonio' (22, 1)
- D 1: N'eus quet ezom eno eun hevelep merc'hed (39, 2)
2: Rac an nep a gomet eun hevelep crimo (81, 23)
- E : Leveret din, mar plich, ped a vestro ar bed
A ell caout eur mevel hac he ve hevelep (X, 5-6)

Anat eo a-benn: 1°) na denn hevelep gwezh ebet da memes;
2°) e talvez hevelep kement ha seurt.

Gwelout a reer ouzhpenn:

- 1° - e vez lavaret un hevelep gant un anv-kadarn en unander, evel ma lavarer ur seurt (A);
- 2° - e c'heller ober ives hep un gant un anv-kadarn en unander (B);
- 3° - gant un anv-kadarn el liester e reer gant hevelep e-unan, evel gant seurt (K);

4° - met kavout a reer iveauz un hevelep gant un anv-kadarn el liester (D).

5° - hevelep en e-unan a dalvez kement ha seurt-se (D a ranker lenn "hag a ve hevelep", a gredan).

Keñveriañennou.

zhoù estren: Gerioù kenster ha troioù heñvel a gaver e ye-

1° - hevelep a dalvez kement ha tel e galleg:

2° - e saozneg hag en alamaneg e talvez kement ha such ha solch. Implijet e vezont heñvel:

un hevelep koll = such a loss = ein solcher Verlust.
hevelep abegoù = such reasons = solche Gründe.

En alamaneg-pobl e kaver un dro heñvel ouzh un hevelep + anv-kadarn lies:

un hevelep merc' hed = so ein Mädchen, pa kaver solche Mädchen er vezh lennek.

Orin ar ger.

I. E Ernault a grede dezhañ e oa deveret hevelep eus heñvel (2) (gant petore dibenn ? marteze a-walc'h an hini a gaver e kembraeg -deb, ma vije kollet e d' gantañ; met ne gaver an dibenn-se neblec'h e brezhoneg Breizh). Met hevelep nen deo ket kar da hañval, herivel (hengeltieg *samalis, *samalus, kar d'al latin similis).

Ar ger hevelep a zo a-orin gant such (hensaozneg swelc) ha solch (henalamaneg soliñ), gant ar goteg swa-leiks, a zeu holl eus un henc'hermaneg *swa-hwalik (3):

*hwalik (welch en alamaneg-bremañ) a zo kar d'al latin qualis da lavarout e vije un arieg (4) *k alik;

*swa a zo ur ger-diskouez kar d'ar rummad a c'herioù hengeltiek a gavomp c'hoazh e brezhoneg gant: se, hen, hennezh h.a., he-noazh, henoz, hiziv (kb. he-ddiw), he-vlene, he-veure.

*k alik en dije roet e brezhoneg *peleb, e kembraeg *polyb, dre un henbredeneg *palip. Diouzh ar gerioù henbredenek *sin-palip ha * com-palip eo diveret *hefelep e brezhoneg (aet eo an F da v dre ma kouezh an taol-mouezh war arsilabenn da heul), ha cyffelyb e kembraeg.

II. An dibenn -p pe -b en hevelep, cyffelyb, a gaver iveauz e pep, neb, gwitib-unan, gwiteb-un-tamm. Un dibenn amresis eo (latin quis-que, h.a.).

III. Setu penaos e c'heller disklêriai ster ar geriouù deuet eus hevelep pe kar dezhan:

heuelebdet (Catholicon): ar "bezañ seurt-se":

heuelebedigaez (Catholicon): an "dont da vezañ seurt-se":

cyffelyb: "like, similar" (Spurrell-Anwyl), ken-seurt:

cyffelybu: "to compare", ken-seurtiñ:

cyffelybiaeth: "similitude, comparison", kenseurtiezh;

cyffelybiaethu: "to make a simile", lakaat e kenseurtiezh (ken-

hevelebekaat, mar deo gwirion ar ger, a dalvez kement ha ^{Verian}
"keñverian", kontoc'h eget "assimiler" evel ma skriv iveau Ernault.

Ar geriouù-se a zo, enta, a-orin ha kenster gant ar geriouù latin quali-tas ha quali-ficare.

Dastum.

Ar studiadenn-mañ a ziskouez deomp:

1° - N'en deus ket hevelep ar ster a grede d'an dud ouiziek o deus reolennet ar brezhoneg lennek: talvezout a ra kement ha seurt, e-lec'h mumes.

2° - Ur fazi bras eo skrivan an hevelep, lakaat ar ger-mell resis dirak ur ger amresis (daoust maz eo reizh a-wezhioù evit neb).

3° - Arabat, anat eo, kenderc'hel da vastariñ hor vezh gant an ijinadenn euzhus "an hevelep". Kalz gwelloc'h ober gant ar mumes poblek. Neb a glask glandar ar vezh a c'hello en em gonfor-
tin en ur soñjal e c'hell lakaat hevelep e-lec'h seurt, ken gallek ha mumes: keltiegezh er yezh n'he devo kollet netra.

4° - Mar klaskomp, koulskoude, argas mumes eus hor skridoù uhel, e vo ret deomp adkregiñ gant ar ger kozh a gaver c'hoazh e kembraeg hag amañ hag ahont e brezhoneg-krenn: yr un dyn, an un den. Splann a-walc'h eo "an un", den ne c'hello fazian.

5° - Reizh e skriv R. Hemon (Al Liamm, 26, p. 40): "Vallee ha M. Mordiern a zo aet, o tiskar ar geriouù hiron hag o sevel geriouù glan, kalz en tu-hont d'ar skiant-vat". Gwelout a reer dre ar skouer-mai na c'heller fiziout en hini ebet eus "reizherion" doujet hor vezh. Kalz hon eus c'hoazh da labourat...

A.J. RAUDE.

(1) Buez Louis Eunius, Dijentil ha Pec'her Bras, Lanhon, en ti Intanvez Ar Goffic, Mouler-Levrer, 1871. Embannet ha studiet eo bet ar pezh-c'hoari-mañ gant G. Dottin, met n'am eus ket al levr se. Hervez an Ao. Y. An Diberder e vije bet savet ar pezh-c'hoari

gant Laorañs Ar Richou.

(2) Gw.: Glossaire Moven-Breton, p. 314-315 (edan ar ger haual).

(3) Gw.: SIEVERS-BRUNNER, Altenglische Grammatik, Halle 1942, p. 276-277; K. MEISEN, Altdeutsche Grammatik, Bonn 1947, p. 124-125; F. MOSSE, Manuel de la langue gotique, Paris 1942, p. 256.

(4) Goude labourioù G. Dumézil (gw. Jupiter, Mars, Quirinus, Paris 1941, p. 112), n'hon eus abeg ebet mui da ober gant ar ger "indezeuropek", fall e ster ha fall e stumm, ijinet gant ar yezhourion c'hall. Arieg a vez graet gantañ e kembraeg iveau. Ar ger hengeltiek *ariako-, heniverzoneg aire, airech a dalveze kement ha "brentinon". Deut e vije da *etieg e brezhoneg, da *eiriog e kembraeg. Pa gomzomp eus ar yezhou ariek eo mat kaout ur ger henvel ouzh ar saozneg Aryan, an alamaneg arisch, h.a.

DA ZIVANKAN EN NIV. 1

Un nebeut faziou-skriveriez a zo chomet war stensiloù an niv. 1. An darn vuiañ anezho ne viront ket al lenner a gompreñ ar skrid.

P. 7 ha p. 21 ez eo bet ankounac'haet an tired-lemm war un nebeut geriou iverzonek: Éireann, Íth Cliath, Ó Muimhneacháin.

P. 8 e tlefe an å bezai bep gwech er geriou Åland ha Riksmål.

P. 11, linenn 5, lenn Schools. L. 3 a-rack ar fin, lenn "skolioù sul". Kontelezh Gwent (an anv kozh) a zo bet anvet Mynwy war ar gartenn.

P. 13, kartenn Bro-Finland: ar svedegva er C'hreisteiz a dlefe dont betek Turku.

P. 14, an notenn (1) a zo bet ankounac'haet; setu-hi: N'eo ket didalvez merzout n'eus bet graet nemet unan eus ar studioù-se war ar yezhou komzet e Bro-C'hall (hini J. Ronjat war e vab desavet e provanseg ha galleg).

P. 18, rentaï-kont levr S. Pop. Ul labour all a-bouez a zo bet graet war rannvezhou ar c'hembraeg gant studierien eus Skol-Veur Kembre, hogen diembann eo, ha miret e Levraoueg Broadel Kembre.

Hevellep pajenn, rentaï-kont pennad G. Souillet: lakañ arouez an dveradurezh el linenn pevare-diwezhañ: Mog Ruith < *magus rotus.

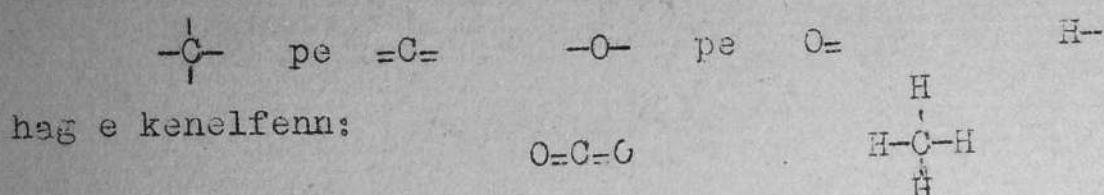
P. 19, rentaï-kont pennad E.F. Hamp, lenn: o klotañ gant kernevug ha brezhoneg.

D'NVEZ EVIT UR GERI'DUR
^ STRILHOURIEZH

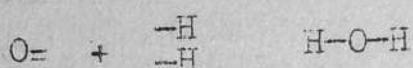
Studi ar gerioù gallek V'LENCE hag ISOMERIE

V'LENCE. Da bep atom ez eus galloud da vont e kenelfenn gant atomoū all. Da skouer, un atom a garbon, ur garbonenn, a c'hell kenelfenniñ gant pevar atom hidrogen, pe gant daou atom oksugen.

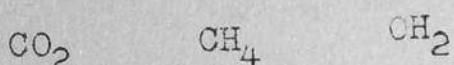
Evit merkañ ar c'halloudezh-se e skriver framigennoū ar c'horfennoū-se evelhen:

En hevelep doare e kengej an oksugen gant an hidrogen:

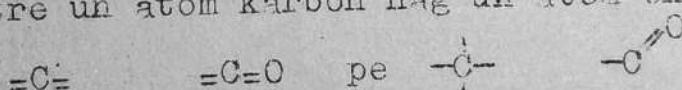
Ar c'horfennoū-se a zo arouezien net en doare-mai:

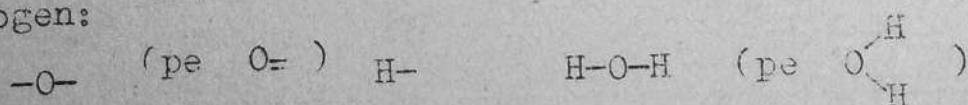
hag anvet e vezont: gaz karbonek, metan, ha dour.

Evit envel an ere etre daou atom kengejet e rafen gant ar ger krafad (e galleg "liaison"), hag evit kement d'anvez-ere a zo en un atom, gant kraf (g. "valence").

Evel-se e lavoror ez eus pevar c'hraf d'un atom karbon, ez eus daou grafad etre un atom karbon hag un atom oksugen:

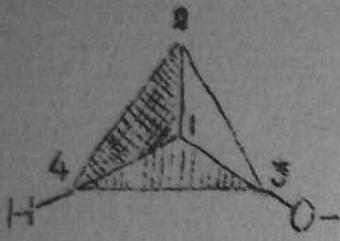

hag ez eus daou graf d'un atom oksugen hag ur c'hraf hepken d'un atom hidrogen:

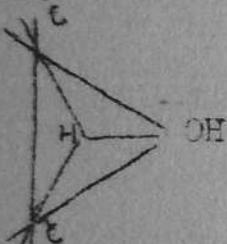

Evel-se, pep unelfenn anavezet he deus krefen d'hec'h atomoù, krafet int p'emañ e kenelfenn, war-c'hed int pa n'eman ket.

ISOMERIE. Pa bleustrer donoc'h war an atomouriezh e kaver n'eo ket ken eeun-se an traoù evit gwir: evel pa ne vefe ket pep atom karbon e stumm ur groazennig plaen, met kentoc'h evel p'en defe ur fram teirmentek, stumm ur bikernennig pevarzalbennek, gant peder kern enta ha pep a graf d'ar re-se: (sk. war ar bajenn da heul):

Frammigenn deirmentek an atom karbon, dezhañ e bevar c'hraf, daou anezho (1, 2) war-c'hed, unan (3) krafet ouzh un atom oksugen, unan (4) krafet ouzh un atom hudrogen.

Frammigenn un atom karbon krafet warni un atom hudrogen hag un -O-H.

kaer a-steud kement-all a bikernennou, kengrafet war-bouez unan aus o c'herniou. Neuze e vez savet frammigennou teirmentek, e-giz-mai:

1

2

3

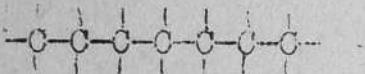
4

Gwelout a reer anat ez eus meur a zoare da sevel er steudenn-se; ha dishenivel e voe ar chadenn bep gwech ma voe troet ur bikernenn a-gleiz pe a-zehou, gant ma vo ar gern nann-chadennel krafet ouzh un atom dishenivel diouzh ar c'hrafadennou all (amai e vez krafet ar gern-se ouzh un -O-H, ar re all war un -H).

Il lec'h eo-s weler alies gant ar sukreñnoù. Amad da heul e romp da skouer frammigennou div anezho, ar glukoz hag an alioz; (Skeudenn war ar bajenr da heul).

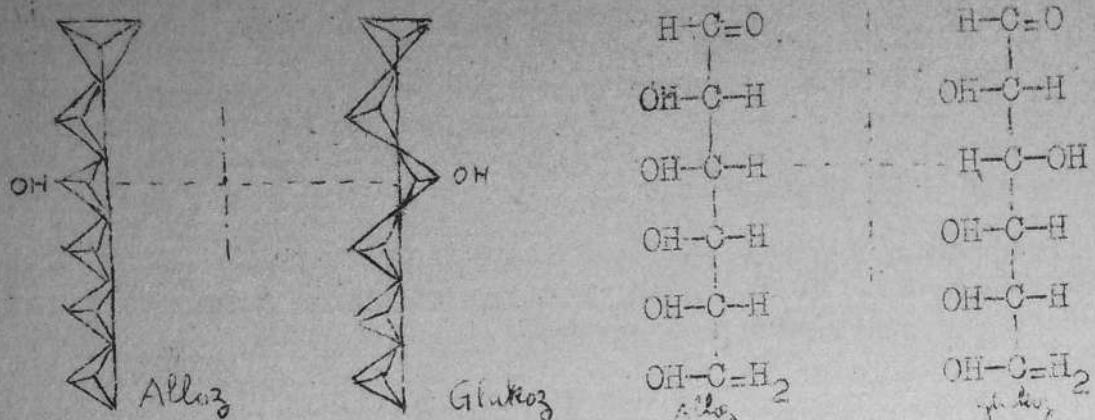
Se a zo bet kavet gant ar vev-strilhourien, en ur studiañ ar chadennoù atomoù karbon hag a ya d'ober meur a vevgorfenn. Setu penaos: pa strive ar ouzieien da sevel frammigennou korfoù 'zo, e kavent d'ar c'horfoù-se ar memes frammigenn ha da gorfoù anavezet endeo, ha dishenivel a-walc'h o ferzhioù.

Ir frammigennou-se a veze aroueziet gant aroueziennoù plaen (divventek), evel-mañ:

Bez' e oa neuze perzhioù frammadurek, o tisheñvelañ molekulennou ar c'horfoù-se, ha na cant ket lakaet anat dre frammigennou plaen evel-se. Diskoulmet e voe ar gudenn pa zeus war spered unan bennak aroueziañ un atom karbon dre ur bikernenn pevarzalbennek e-lec'h ur groaz.

Pa venner neuze aroueziañ, da skouer, bevgorfennou dezhioù karbonenn, e la-kaer a-steud kement-all a bikernennou, kengrafet war-bouez unan aus o c'herniou. Neuze e vez savet frammigennou teirmentek, e-giz-mai:

Pa seller ouzh an trede karbonenn eus pep chadenn e weler ez eo trede karbonenn ar glukoz, evel pa lavarfed, skeudenn-velezour trede karbonenn an alloz.

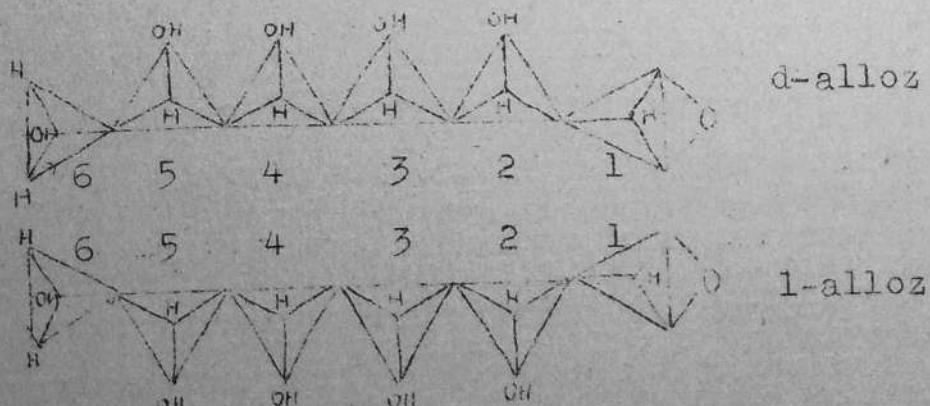
Sellet a-vras ouzh an div gorfenn-se, ez eus d'eo ober kement-ha-kement a atomou karbon, oksugen ha hydrogen: bez' o deus enta an hevelep arouezien: $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$.

Korfoù a-seurt-se, dezho an hevelep arouezien ha perzhioù dis-heñvel, a vez graet anezho parelfennadoù ("isomères"). Ar perzh a rin anezhai parelfenniezh ("isomérie"). Daou zoare a barelfenniezh a zo:

a) Ma tremener eus ur frammigenn d'eben dre gemer unan eus he c'harbonennou hag he zreïñ en doare ma vo evel he skeudenn-velezour, e lavarer ez eus parelfenniezh darndameuc'hek ("isomérie de position");

b) Mar deo ur frammigenn en he fezh evel skeudenn-velezour eben, ez eus parelfenniezh dameuc'hek ("isomérie optique").

Amañ war-lerc'h e kavor an div frammigenn eus ur sukrenn, an alloz, anezho parelfennadoù dameuc'hek. An div grofenn aroueziet ganto, ha dezho perzhioù heñvel a-walc'h, dreist-holl e-kenver buhezoniezh, a roer dezho an hevelep anv, lakaet dirazañ, evit an

diforc'h, al lizherennou l-pe d-. l a dalv laeuus "(tu) kleiz" e latin, ha d- a dalv dexter "dehou". \n div gorfenn-se a vez anvet "kleiz" ha "dehou" o vezañ, pa studier anezho gant al luc'hahel-vuker ("polarimètre") e kaver e vez troet ganto ar blaenenn-luc'hahelañ ("plan de polarisation"), a-zehou gant an eil sukrenn, a-gleiz gant eben.

Notenn: Luzietoc'h c'hoazh eo e gwirionez kudenn ar framigenn gant ar sukrennou-se. E-fed n'eo ket ur chadenn eeun, paz eus krafad etre an atomou karbon 1 ha 5.

ABANNA.

- :- : -

Notenn ar pennskriver. Laouen omp oc'h embann an arroudenn-mañ diwar un oberenn a-bouez hag a zo bremañ war ar stern gant ur brezhoneger mat ampart war ar vevstrilhouriezh. Evel ma welor, ne glot bepred ar geriou implijet gantañ hag ar re implijet gant Kerverziou, Dcwe r'e bardono. Siwazh, n'emai ket ganin dornskird GBK nag e ficheneg prizius. Ur roll-geriou savet gantañ am eus evelato, hag en niverenn a zeu e vo klasket o c'heñveriañ gant ar re implijet amañ gant Ibanna.

Ar geriou implijet e Strilhouriezh Kerverziou a oa dre vrás nebeutoc'h "etrevroadel" eget ar re a ra ganto hor c'henlabourer nevez. Adarre ar gudenn "pellgomzer pe telefon?", ur gudenn hegasus haga vo ret he diskoulmaj deiz pe zeiz, dre emglev etre ar vrezhonegerien troet war ar skiantou. Evit-se e vo ret, d'am meno, ober un dra ha n'eo bet graet biskoazh: studiañ a-zevri an doare ma reer geriou skiantek e kembraeg hag en iverzoneg. Andra-se iveau a glaskimp ober en unan eus an niverennou da zont.

Brezhoneg hepken ! Bez' ezeus ur wirionez hag a dle pep brezhoneger sankañ mat ha don en e Benn. An divyezhegezh eo ar marv evit ar brezhoneg, evit ar brezhonegoù bev, brezhonegoù ar bobl, brezhonegoù koueriadekaet an amzer-vremañ. Ur stad-a-dremen, ur stad-etre, ur stad verr-badus eo an divyezhegezh.

Meven MORDIERN
(Prederiadennou VI)

Gant fonnus m'eo danvez an niverenn-mañ e rankomp daleañ ken an niverenn a zeu burutellerez al levriou nevez. Komz a raimp hir diwar-benn ul levr embannet er mizioù-mañ: Language and History in Early Britain, gant ar C'helenner Kenneth JACKSON (Skol-Veur Edin) anezhañ hep mar al levr pouezusai embannet war dachenn an henvrezho-neg abaoe amzer Loth.

Traoù ha geriouù

IN AVALOU-DOUAR

Tuet e vez ar yezhourien re alies da studiañ ar geriouù evito o-unan, en ur zisonjal an traoù n'eo ar geriouù-se nemet ar gwiskamant anezho. A-bouez-bras eo koulskoude studiañ ar geriouù a-gevret gant an traoù - Wörter und Sache, evel ma lavar an Alamaned - hag heuliañ beajoù an traoù eus ur vro d'eben, beajoù ar geriouù eus ur yezh d'ar vezh all. Un darn vras eus ar bed a zo o ren warni hiziv an deiz un hevelep sevenadur (siwazh), hini Europa ar C'hornog, ha bez' ez eus ur geriadur etrevroadel evit envel kalz traoù o tennañ d'ar sevenadur-se. Bras pe vrasoc'h eo ar geriadur-se hervez ar vezhou - brasoc'h kalz e saozneg ejet en alamaheg, da skouer, hogen dre holl e vez kavet, ha kentelius eo studiañ penaos eo tremenet ar geriouù anezhañ eus ur yezh d'ur yezh all, da heul an traoù o-unan.

An avalou-douar, da skouer, a zo ur boued arouezius a-walc'h eus ar sevenadur-se. Evel ma ouzer, kavet e vez an avalou-douar gouez war venezioù Amerika ar C'hreisteiz, ha gounezet e oa a-viskoazh gant pobloù ar broiouù-se pa zegouezhas ar Spagnoled eno. Ar skrivagner europat kentañ o venegií an avalou-douar a voe Juan de Castellanos, en e Historia del Nuevo Reino de Granada (1536), hogen ne ro ket o anv, hag ober a ra anezho un doare truflez. Er bloaz da heul, Pedro de Leon Cieza a geiver iveau anezho ouzh an truflez, hogen reiñ a ra an anv implijet gant Amerindiz: papas (liester spagnoleg, en unander papa). Ar gerse a oa an hini implijet e ketchwa, yezh an Inkaed, ha da rediñ ez eus è talvez da gentañ-holl "boued" dre vras (keñverian latin papa "yod", h.a.: ur ger bugel le eo). Anvioù disneivel a veze implijet gant pobloù all sujet d'an Inkaed, hogen ar c'het-tchwa a oa vezh-stad rouantelezh Kouzko, ha digantai eo e voe amprestet ar ger papa gant ar Spagnoled, ha degaset ganto d'o bro c'henidik, dre Andalouzia da gentañ (Cadiz a oa d'an ampoent porzh-mor bras Bro-Spagn evit an darempredou gant "Spagn-Nevez").

Kreisteiz Italia a oa neuze e dalc'h ar Spagnoled, na stank e veze an darempredou etre an div vro. Ar papa a voe degaset da Italia ken abred ha 1584, hogen an anv ne voe ket degemeret - marteze abalamour ma oa heñvelson gant anv ar Pab. An anv nevez a ijinas an Italianed evitañ a voe adarre ur c'heñveriadur ouzh an truflez, tartuffo; an avalou-douar a voe grecet anezho "truflez bihan", tartuffolo. An anv-se n'eo ken implijet bremoi, nemet e rannvezhou 'zo; hogen eus Italia e tremenas da Vro-C'hall, e lec'h ma voe degaset an avalou-douar e diwezh ar XVIvet kantved (dre hent Lyon), ha distrefet e voe da cartoufle (Olivier de Serres, en e Théâtre d'Agriculture, 1600). An anv-se ne reas ket berzh-nag an dra kennebeut, evit doare - hogen padout a reas pell a-walc'h evit bezaiñ degemeret en alamaneg: Kartoffel. Eus Alamaneg e voe enbroet an avalou-douar er broiouù slavek ha baltek, ha darn anezho a zegemeras an anv alamanek a-gevret gant an dra: polnacq

(Kendalc'h p. 31)

SKRIDOU CLET TEVEN

N'oufen tamm ebet lavarout penaos eo deut betek ennon an nebeut follennoù-mai, aet melen goude tri-ugent vloaz, na piv e oa an hini en deus sinet darn anezho "Clet Teven". Kement a c'heller lavarout diwar an tammoù skridoù embannet amañ da heul eo e veve e Bro ar C'hab e diwezh ar c'hantved diwezhañ, hag en doa un tamm deskadurezh. Krediañ a rafen en deus savet muioc'h a draou eteg ar pezhig a zo em c'herz - dek follenn ment "ministre", skrivet war an daou du an holl anezho nemet div. Darn eus an traou a zo skrivet gant ul liv-du mat hag a zo chomet aes da lenn: traou all gant ur c'hreion ha liv-du war-c'horre. traou all c'hoazh gant ar c'hreion hepken, ha dihelenn a-walc'h.

Talvoudegezh skridoù Clet Teven e-keniver lennegezh n'eo ket bras-bras, a-dra-sur, ha koulskoude n'eo ket ken dister-se kennebeut; skrivet eo e varzhonegou en un doare aes ha naturel. Muioc'h a zudi a vo kavet enno, koulskoude, e-keiver ar vezh, ar werinoniezh, ha zoken istor politikel ar c'hornbro ma voent skrivet.

O reini a ran amañ evel maz int, da lavarout eo gwall digempenn. Ganin-me eo bet niverennet ar follennoù. Evezhiadennoù a vo roet war-lerc'h an dornskrid.

Arzel EVEN.

-:-:-:-

Follenn 1
Tu-reizh

Preizer beg ar Raz.

Tarz ! Tarz ! avel ! taran ! tan !
Goad ! Gwin ! Pase ! Dans hac kan !

Gwell ar mor nag an douar
Gwell ar mor !
Gwell ar vag trec'h d'an alar;
Pase stank eost an den vor !

Trec'h d'an ed pesk ar mor don;
Trec'h ar pesk !
Pesk a vag potred Lescon
Mestr d'an holl enn ho bag bresk.

Gwell ar Raz hac an Anaon;
Iou d'ar Raz !
Iou d'ho zud, tud a galon,
Kalon roc'h, neb aon nag glaz !

Pa an tarz e Poumoustrek,
Gwen an tarz !
War an tarz 'sav al loerek,
Freizer vor war 'garrek 'ch'oarz;

Beuch a garann, gad hi goulou
Rikl an dour
A ra skeud war an tarzou:
Ar vorganez a gan flour.

Kornog dour 'welch ar ch'errek,
Iou kornog !
Hac poulz all lestr er Grannek,
Gant aour, hac gwin. Pe z tol krog !

All lestr a sko d'ar garrek:
Bras all lestr !
War ar vern tud o redek,
Potred vor 'dol ho ch'abestr:

Follenn 1
Tu-gin
Tiz d'ar roc'h, all lestr c'haled:
Tiz d'ar roc'h !
E San They, Toul Lutined,
Roc'h lemm dirr e korn ar Bloc'h.

Pase led en od ar Bac'h:
Kas d'an od !
Tap chadennou, krog hag bac'h !
Doue 'zigas domp hol lod !

Ar gwin a skuill er Vorlen:
Tiz d'ar gwin !
Ruill, torr, ev er varriken !
Gwin ! Kuz, potr, kuz er bezin !

Tud a neun war an houlen:
Harz an dud !
Kroaz ho zal, hac torr ho fen !
Pen torred kren ato mud !

Gwerc'h a glemm e pen an trez:
Tiz d'ar ch'lemm !
Gwaligner aour war hi bez !
Trec'h d'ar bez ar gontell lemm !

Aour hac gwin ! dans hac kan !
Dans ato !
Beteg koll, koll hon halan,
Raktal ar gwin hon zavo.

Doue ra lezen d'ar bed:
Vad lezen ! (Vit an den)
Er parkeier 'lak an ed:
Pase skuill war an houlen.

Follenn 2
Tu-reizh hepken

Ra Doue, leun an ochou,
Ra Doue
A skuillo domp he vadou !
E beg ar Raz ann holl pase !

Ar zon ma 'zo bet savet,
Kan ar zon !
En eur vagik luskellet
E kreizik bae an Anaon.

Clet Teven
d'ar Pemp a eost 1886.

-:-:-:-

Follenn 3
Tu-reizh

Peric

War don: Seliet-pis (pe un all)

- 1° Credi renn a credi parfet
Den noa santimant all ebet
Penos Prevel evel Plogon
Ne vague nemet denvet ion
- 2° Mez tromplet on e kement-ze
E Kerloc'h zo hirio an de
Unan ag a zo counaret
Muioc'h evit eur bleis ranaouet
- 3° Coz danvat a rer oud ema
Douçoc'h a ze tlefe beza
Mez er c'hontrol d'an denvet all
Ne gar nemet ober ar fall.
- 4° Deut eo da vez a ken ardi
Ken morgan n'aller ket credi
N'emp laket en euz en trou
Memez tra e zeo eur voyou
- 5° Euz he c'hourlanchen na zorti
Nemet gueier a loustoni
Ne barlanton ket euz ar vad
Ne ked annveet gant Coz-Danvad
- 6° Satan cavet e teuz da zen
Neuz evita feis na lezen
Religion ebet na Doué
Nem chret neuz dit corf ag ene
- 7° Ravachol zo guillotinet
An dra-ze sur n'euz meritet
'Vit punissa he dorfejou
Voa red an diwea suppliqou.

Follenn 3
Tu-gin

- 8° Méz pa velan ar friponet
Oll liberté ganto losket
Me c'houlen gant va honestiç
E peleac'h e ma ar justiç
- 9° Perik en deuz laeret ato
Ag ober rai keit ma vevo
Mez pepeuz toupe n'en deuz ket
Bale ra ch'oaz he benn savet.
- 10° Dougen ra manigou mar plij
Martreze mèmeuz neuz barbij
Mez evit crouet liviten
Tonton per a zo eun azen.
- 11° "Sapristi me noun ket desket (sapristri, c'est
A faller brema lavaret un mot qu'il répète
Piou neuz gret afferiou morze souvent)
Kercoulz evel a ran ma re."
- 12° Afferiou honest e peuz bret
Eas vent da conta na ve ret
Cazi sur peus re a furnez
Poc'h bet er prison ken aliez.
- 13° Uguent gwech oc'h bet condanet
Courachit be po ho retret
A martreze mèmeuz ar groas
Car fi zo eun doctor ker bras.
- 14° Euruz n'em gavet er bed-ma
Consortet peuz euz ar c'henta
Madou o c'heuz a calz danvez
I laerat c'hellet en ho eas.
- Follenn 4
Tu-reizh
- 15° Eun dra a vanc doc'h coulscoude
A n'obtenoc'h ket an dre-ze
Caer o po n'elloc'h ket voti
Na toler ho træid er mairi.
- 16° Ho troajou civil peuz collet
Kement a draou fall a peuz bret
Lavart a rer eus o ardou
Evit sur e peuz calz viçou.
- 17° Arsouill, malfaitour, a trompler
Impi a revolutionner
Peric ne gues ket estimet
Mèmeuz gant republicanet.
- 18° Stanket-ta neuze ho kinou
Pa vezc electionou.
Evit doc'h caou eur fri bras-tre
Tlefec'h ket e lacat aze

- 19° Chomit-ta trankil dizouci
Be peus eur mab d'o ramplaci
Jean Tumen zo dign euz he dad
Henor a rai d'oc'h Coz-danvad
- 20° Er bed-ma zo a beb sort tud
Lod zo mad, lod fall a vrud
Mez ne geuz ket brassoc'h cholker
evit m'eo ho mab tonton per
- 21° Na vet ket chalouz coulscoude
talvout ret an n'eil eguile
potret oc'h euz ar chentila
I potret eus ar re vrava
- Follenn 4 Tu-gin 22° Goët ret euz en dud a ilis
Varno peuz tolt o oll malic
O ampech raffec'h a vale
Ma ve 'n'o calloutkement-ze.
- 23° Gout a ran ez oc'h soutenet
gant calz a dud iiskiantet
Glascont nemet argnal ato
euz ar re zo guelloc'h 'vito.
- 24° Gout a ran zo er rugolva
eur framaçon he hanv lâ. (Nicolas Thomas est
Ag a labour vit lucifer surnommé: lâ)
Kement m'eo capabl da ober
- 25° Oll oc'h drebouriен beleien
Mez caer o po tud digristen
Ar religion a jomo beo
N'er c'hassoc'h ket er mez ar vro
- 26° Guelloc'h a ve deoc'h ober peoc'h
Ma c'nredit, calz a ve propoc'h
Na laverin ken an dra ze
Henor awoalc'h peuz evel-ze. Janvier 1893.

-:-:-:-

Follenn 5 Tu-reizh Evid petra a zo mour ha kerrek endro da Breiz
Hac dero e kreiz.

Adam, hon tad kenta
gand he bried HEva
I oa euruz er baradoz kenta
Lare penoz oa ar baradoz ker
Eur jardin e tre diou ster.
e tisken goustadik beteg an dour
En ho, froës hac holl draou evit ho
ezommou

goude ar pec' hed

- Komzou Doue -

a vefoc'h laked en eur vro gwouez
e pehini na boulz nitra nemet
lann, hac dero, froues evit ar moc'h;
en i n'aller kouet nitra nemet en eur baagnia
Lare penoz ma er vro se
Leach steriou a red plen
mour gand tarzou hac a saill
kerrek a ploum
hac dero evit holl frouès

Goude ar barn se great gant Doue

Doue a zonjas penos an den a oa great
gant he oll speret, hervez he skiant ne hunan
laked, var he zaou droad, da sellod deuz an heol
penoz an den, great evelse, na oa ket great evit
beza kolled, er zonj-se, Doue a reis dean
evit n'em ziouall, hac evit anaouat a ziskene
euz Doue - an Iez brezonnek - hac e galon.

na po ken chonz euz ar baradoz
nemed, ho kalon krenv hag an Iez koz.

-:-:-:-

Follenn 5
Tu-gin

Pa Doue a kassaz Adam emez ar barradoz kenta
eull Laboussik brûn (?) a chilaouas he gomsou, euz
eur ven hac a straklass he askilli gand truez ouz
an den.

Pa varvas Doue war ar groas, ar memes labouzic
a zechas e ch'oed, hac he blun a ruias.

Al labouzic-se, abaoue, a heuill al labourer
evit diskri d'ean komsov Doue: In dolorem panis (sic)
hac evit lare, gant he blun ruz, penoz all labour
(ul linenn digomprenadus).

All labous-se zo ar Bourvic. - Great den eur prenv,
en heur labourat.

-:-:-:-

Follenn 6 Farz er pod, farz er plac
Tu-gin hepken Farz e peb ty, farz mad farz guen, farz prun, farz
mad

Sant Rumen ~~benniged~~ St Rumen

~~Sant Rumen, hon si Benniged~~

Da Sant Rumen 'zo eur pardon kaer

Er gerik a Vocien

' zo eur pardon kaer

Lech ra fest peb kommer

'Vit pardon Sant Rumen.

Ar goon zon bed kuiz (???)
An amzer nevez mad
Ar zardin a dol vad
farz e peb tv, ar giz.

Ar bloas a zo bed fall
Neus pesk e bag ebed
Ar gernez du a red
~~An dantou e en naon e grigonzal~~

Ar bara goon da baea
An dillad zul guerzed
Vit kaout eur begad
eur begadik bara

Sant Rumen ar pardon
D'an holl da festa
fest ar tarz, elec'h bara
N'ae den aman (pe unan ?) eviton.

-:-:-:-

Follenn 7 eur charaban glaz, eur gazec ven
Tu-reizh hepkenda gass an denvet da Voaien

E tont en traon gad ar ru zoug (?)
pot ar c'hustum lammaz de c'houg

Pod ar c'hustum ne voa ked peed
(o keit ton la me tapet a voa) (refrain)
Pod ar c'hustum ne voa ked peed
ken a vo guerzed an denvet.

Da dy Nouel Cariou voe ed
Da velt a nize guerzet an denvet
Noel Cariou n'eus respontet:
Ne brenon ked denvet laeret.

Ac a c'hanon a iès d'ar Pont
Da velt ac eon no caet ann tourten vorn
Pa naoue cavet ann tourten-vorn
A vanke eur bez en e zorn

Eur potr isouanc deuz a Bondre
Na gousk en noz en e vele,
Evit mad tenna e blan-iou
a ias da laeres e vadou.

Follenn 8

Tu-reizh
hepken

De-mad, ac joa, d'a roue Gradlon,
a zo deud, d'ober an dro d'ar c'hanton
a deuz gueled, guechal, ar ger a Is !
De mad, doc'h doc'h pers an holl Goavanis !

Ar ger vras a Is, gad hi seiz leo hed,
~~Gad~~ didan mour ar Base a zo goeleded;
hi sklujou ar ger a oa dem dost d'ar Raz:
Var n'hezi, breman, a darz ar mour bras.

Ar mouraerien a glev ar c'hleier
O tinta ar c'haon en dro d'ar rec'hier;
Gueled a rer 'hez, ~~e mare~~ var dro ar gourlen
o criba, ~~klemus~~, hi bleo melen.
glac'hared

De mad, (ger dihelenn), ac d'ho pried Alba
Doc'h, ive, hol prinsed, henor ac joa;
Digemer doc'h holl, a greiz hor c'halon,
Tudachou, a ra lez ar Grallon.

De mad, doc'h, dreist hol, o Sant Guénolé
a zo deud d'hor gueled gad ar Roue;
Guechal o peuz gred niver burzudou
Gred c'hoas o kas pesked, d'hor rouejou.

'ic c'hui ~~hol~~, aman, a zo deud da veled
'r roue ac ~~he dud~~, gad he zillad alaoured,
Pa po cleved doare ar ger a Is
Astened ho torn (?) da zigas frankis

Da zigas frankis d'ar vartoloded,
Gad meur a zrouk heur, a zo goal vac'hed.
En hano d'ar Roue Gradlon
Gred a-vad, a greis ho kalon.

-:-:-:-

Follenn 9
Tu-reizh

Scrofulaire - Louzaouenn drouk sant Kado
Lened (?)

coronope - ar bours-kadic

mouron rouge - Gleï ru

Polygonum aviculare ar kleizen glaz - rederez
parelle - Teol

Pissenlit - askel bran

onoporde - askel Pikou

Trèfle jaune - melchen bian a pedir delien

Pensée - Louzaouen an Drinded

foirole - Fen-ejen

véronique - gloei glaz

mouron rouge - gloei melen

réveille matin - Bokedic veren

Trèfle tacheté - Louzaouenn an tach du

- Mercuriale - Louzaouenn ar rederez
Eperrière haute (?) - askel bokedou melen
Onoporde - askel pikou
Sherardia - mil-far
frêne - oen
iris - Elès
onocleé - raden aer
Laiteron - askol lez
Brunelle - louz-ouenn St Yan - nad doc'h ar (dilennus)
Achillée sternutatoire = ar rouzen
Aquilina - raden glan
Grande arroche - Troedou - à tige roulée
Petite d° d° à tige verte
plantain à large feuille = Louzaouenn en toussac (V)
Lappa - Kol deolec - Koi bervet
Morelle à fleur violette - ar boudi, glaz
Linaire - ar boquet glaz
an asieoten (?) par kafe i far
a denfe cur c'horf maro doc'h an douar -
Follenn 9 Sedum acre - ar rederezic vian
Tu-gin réveille matin - Louzaouenn St Yan badizour
Cabaret des oiseaux - ar bokedic guen
Trèfle tacheté - Louzaouen an tach guen - pour la trai
des yeux 9 feuilles en croix trempées
dans l'eau bénite et posées sur l'œil
- Louzou an drouk avu (pe avis ?)
pemp pater et 5 ave (sic) lavaret ir- ha
spered heb ten o anal " orienec carz
segal -
Glecoma - Louzaouenn Hir - ar asieoten - bonne pour
tous les maux on en fait une ceinture autour
des reins, pour en guérir les douleurs.
la (dilennus) des chemins - louzou an drouk kousk - on
en fait une bouillie avec du beurre sur le
feu, pour l'appliquer chaud sur le devant
du cou
blattaire - al louzaouen rouz, par allusion aux étamines
nombreuses sur pétales jaunes en bouillie
pour la (dilennus)
bluet rose - ar bokedic ru
cuscite - ar bokedic ru-ven - bouquet Santes Anna
Eglantine - Brezen ar bouligou ru -
Velchonenn ru - trèfle violet
Matricaire chrysanthème - bouquet soier - pour les fièvres
Consoude - ar rozen
Menthe ronde - bokeden ruz violet
Iaucus - ar bouquet bris
Paquerette - an drouk avis - on compte les échancrures
des feuilles par 9 9 sortes de Drouk avis
1° Drouk avis - nad tud na (dilennus)
2° - na vent ked badeed
3° - les pieds en avant
4° - mettre une chemise à l'envers
5°

Follenn 10 Gde paquerette - Louzaouen St Ono - evit ar guent et
Tu-reizh (sic). droukpen

hepken Melchen tach du
camomille - bokedic Santes Evet - pour tous mx
Digitale Chrysanthème jaune des prés - Louzaouenn St Yan
Lizeron (sic) - troad (?) ar bokedic guen
Hyacinthe et ophrys - Louzaouen St Malo - contre l'
épilepsie
plantain à longue feuille - Louzaouen Santes Espérance
La vieille (?) prend la brunelle pour louzou an drouk
avis La brunelle à feuille brune, est le louzou qui
guérit le sort jeté par les sauvages (tud rouz)
armoise noire - mel sauvage
Lavater - malo sovaj (evit ar blonsou)

('r c'hennnotadurioù en niverenn a zeu)

=====

(Kendalc'h ar b.21)

kartofel, rusianeg kartofelj, bulgareg kartof, serbes krtola,
latviegs kartupelis, roumaneg cartofa.

E broioù all eus Reter Europa ne voe ket degemeret ar ger alamaneg e-unan, hogen anvet e voe an avalou-douar da heul anv ur rannvro alaman tost ouzh ar bed slavek ha brudet evit e avalou-douar: Brandenburg. Ac'hann tchec'heg brambor ha roumaneg (rann-yezel) brandaburca: stummou distresetoc'h a gaver en oukraenes mandiburka hag er finneg peruna. 'r pep fentusan, avat, eo ez eo Brandenburg e-unan un anv slavek, daoust d'e stumm c'hermanek.

An Izelvroioù ives a oa e dalc'h ar Spagnoled er XVIvet kantved, hag abred-mat e teuas an avalou-douar enno. Gant dianav m'eo an truflez er broioù-se, ne voe ket outo e voe kenveriet al legumaj nevez: ouzh an avalou ne lavaran ket: anvet e voe "aval-douar", aardappel. En XVIIIvet kantved, pa voe addegaset e Bro-C'hall gant Parmentier, evit mat ar wech-mañ, e voe roet dezhañ a bep seurt anvioù; unan hepken avat a stagas outañ, ha troidigezh an anv hollandeg e oa: pomme de terre. Evel ma ouzer, diwar ar galleg ez eo bet troet e brezhoneg: avalou-douar; diwar an hollandeg pe yezhouù all eo bet troet (daoust ne vez ket implijet kalz er vezhou-se) e roumaneg (mere de pamint), poloneg (zemniak), gresianeg (geomelon), finneg (maaomena) ha zoken persegu sib-i-zamini).

En un darn eus llamagn (Bro ar Roen ha Mervent) n'eo ket ouzh un aval e voe hevelebekaet, hogen ouzh ur berenn, Grundbirne "perenn-douar". En em silet en deus ives an anv-se e kroateg (krumpir), hungareg (krumpli), lituaneg (klumberis) ha galleg (crompire); er yezh-se ez eo implijet ar ger e Loren ha Wallonia, pezh n'eo ket souezhus, hogen ives, evel ma welimp, en ur c'hornig a Vreizh-Uhel.

(Ba genderc'hel)

" A L L I A M M - T I R N A N - O G "

Kelc'hgelaouenn daouviziek

Komanant - bloaz :

war baper boutin	1 000 lur
war baper kaer	1 500 lur
komanant-skoazell	2 000 lur

Rener :

Ronan HUON
23, rue de la République
BREST

Merour :

Per LE BIHAN
13, route de Vaugirard,
MEUDON (S.& O.)
C.C.P. 5349-06 PARIS.

Evit Breizh-Veur, kas an arc'hant da :

Miss Lili THOMAS,
Ty'r Ysgol
CASTELLNEWYDD-EMLYN (Carms.)

Istor Breizh displeget didro betek an amzer vremañ; an daolenn n'eus nemeti, eus c'hoarvezadennou diwezhañ hon istor e-pad brezel 1939-1945 hag e-pad ar bloavəzhioù goude, setu pezh a zegas dimp eil emhannaduf

HISTOIRE DE BRETAGNE
an Abad POISSON

370 pajenn 16,5 x 25, moulet kaer, gant un daou ugent bennak a dresaddenou, kartennou, poltredou treset gant Mikael TONDEUR ha traoñ-pajennou gant Rafig TULLOU.

ar skouerenn 750 lur (frejou kas ouzhPenn 70)

bez ez eus ives 100 skouerenn niverennet, moulet war baper kaer, stag outo 12 koadengravadurioù gant Z.LANGLEIZ,

ar skouerenn luks 1 500 lur (frejou kas ouzhPenn 70)

Ma ne vez ket kavet e ti ho Levrier kustum,
goulennit an oberenn-se digant

Mari J. MOULIN
22, ru Gurvand, 22
R O A Z H O N .

en ur reiñ dimp, mar plij, anv ho Levrier.

Liesskrivet gant Jord ar MEE
22, ru Gurvand, 22
ROAZHON.